

Чернадчук, Т.О. Деякі питання щодо визначення предмета валютного права [Текст] / Т.О. Чернадчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. тез доповідей XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 жовтня 2008 р.). – Суми: УАБС НБУ, 2008. - Т. 2. - С.119-121.

Т.О. Чернадчук, доц., Сумський національний аграрний університет

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ВАЛЮТНОГО ПРАВА

У сучасних умовах стало очевидним, що подальший розвиток ринкової економіки демократичної держави Україна неможливий без адекватного правового регулювання нових економічних явищ. До таких явищ, які потребують детального вивчення і правового регулювання, належать валюта і валютні відносини. У зв'язку з вступом України в СОТ постійно розширюються її зовнішньоекономічні зв'язки з країнами близького і далекого зарубіжжя, зростають обсяги операцій в іноземній валюті, операції з іншими валютними цінностями, виникає потреба у вивченні юристами банків і інших фінансово-кредитних установ валютних правовідносин, валютного права.

Цілісність системи права не заперечує її поділу на окремі частини – галузі права. Критерії такого поділу, як і інші методологічні питання цієї проблеми в юридичній літературі розроблені досить ґрунтовно. За прийнятою у вітчизняній юридичній науці концепцією, основним критерієм для розмежування галузей права є предмет правового регулювання, тобто коло суспільних відносин, які регулюються нормами певної галузі права. Оскільки юридичний режим галузі права завжди матеріально зумовлений предметом правового регулювання, спробуємо з'ясувати особливості того кола суспільних відносин, які складають предмет валютного права.

Традиційно вважається, що валютне право є підгалуззю фінансового права, яке, в свою чергу, є однією з галузей українського права і має свій предмет правового регулювання, тобто коло суспільних відносин, які регулюються нормами цієї підгалуззі права. Із самої назви “валютне право” випливає, що предмет даної підгалуззі складають валютні відносини. Б.Ю. Дорофєєв, Н.Н. Земунів, В.О. Пушин визначають валютне право як систему правових норм, що регулюють відносини в сфері здійснення валютних операцій, а також валютного регулювання, валютного контролю та відповідальності за валютні правопорушення. У зв'язку із вищевказаним, включення системи валютно-правового регулювання до фінансового права є необґрунтованим. На думку Д.В. Віницького, валютні відносини не відповідають основній ознаці відносин, що належать до предмета фінансового права, вони не спрямовані на формування і використання публічних фондів грошових коштів.

Таким чином, виникає як теоретична, так і практична потреба у з'ясуванні предмета валютного права, тобто кола суспільних відносин, які, будучи врегульованими нормами права, стають валютними правовідносинами.

Загальновизнаним є те, що предметом правового регулювання будь-якої галузі права є суспільні відносини, які регулюються цією галуззю. Отже, предметом валютного права є суспільні відносини, які складаються у сфері

валютної діяльності (валютні відносини). Засвоїм змістом валютні відносини є досить різноманітними, що зумовлено складністю і багатоланковістю валютної системи як складового елемента фінансової системи, її зв'язком із структурами суспільного виробництва і розподілу, з різними сторонами життєдіяльності суспільства і держави. На нашу думку, валютним правом регулюються організаційно-майнові (а точніше – організаційно-валютні) відносини, що випливають із владної діяльності держави в особі уповноважених державою органів з приводу здійснення валютних операцій, валютного регулювання та контролю. Нормами валютного права регулюються також і майнові відносини, що виникають між суб'єктами з приводу права власності на валютні цінності, купівлі-продажу валюти, розрахунків в іноземній валюті тощо, які є за своєю природою цивільно-правовими.

Основними ознаками, що характеризують предмет валютного права, є те, що суспільні відносини, які складають предмет валютного права, мають організаційний характер (існують у сфері фінансової діяльності або тісно пов'язані з нею); мають переважно владний характер (у них беруть участь уповноважені державою органи чи установи, наділені валютними повноваженнями); мають майновий, точніше – грошовий характер (об'єктом є валютні цінності); але окремим видам цих відносин притаманна певною мірою диспозитивність.

Зазначені особливості дозволяють виділити з кола майнових (грошових) відносин ті, що за своїм змістом є валютними. Це зумовлено тим, що не всі грошові відносини є валютними, частина з них регулюється нормами інших галузей права. Валютне право регулює тільки ті відносини, що виникають у зв'язку з рухом іноземної валюти та банківських металів як складових елементів валютних цінностей. Суспільні відносини, пов'язані з рухом валюти України, є предметом інших галузей права.

Вважаємо, що *предметом валютного права є відносини, що виникають при здійсненні валютних операцій, валютного регулювання, валютного контролю.*

Також видається можливим визначити *предмет валютного права* як сукупність майнових (фінансових) і пов'язаних із ними немайнових (нефінансових) суспільних відносин, що виникають внаслідок державного встановлення, закріплення або регулювання суспільних відносин у сфері валютної діяльності, а також реалізації права власності на валютні цінності та здійснення операцій із ними.